

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wprowadzenie

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur, Anna Szafrńska-Gajdzica

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa, Szafrńska-Gajdzica Anna. (2017).
Wprowadzenie. "Edukacja Międzykulturowa " (2017), nr 6, s. 11-15.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja
ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach
niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci
(nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Edukacja międzykulturowa – w opinii Tadeusza Lewowickiego – ma współcześnie szansę stać się ideologią i praktyką oświatową, która odwołuje się do wspólnotowych i uniwersalnych wartości, a przy tym jest wyobrażalna w poczynaniach dydaktycznych i wychowawczych. Wydaje się też pozytywną, konstruktywną odpowiedzią na ważne wyzwania wobec społeczeństw współczesnej Europy¹. Taki model edukacji sprzyja poznawaniu, rozumieniu i – co najważniejsze – akceptowaniu różnych kultur i tworzących je podmiotów. Przygotowuje także do współpracy i wzajemnego korzystania z dorobku różnych społeczności. Uwzględnia i szanuje odmienności etniczne, społeczne i kulturowe oraz związane z nimi różne wizje świata. Jest procesem dialogu kultur, chroni z jednej strony – przed homogenizacją czy uniformizacją i wyjałowieniem kulturowym, a z drugiej – przed ego(etno)centryzmem.

Szósty tom „Edukacji Międzykulturowej” – czasopisma redagowanego przez pracowników Zakładu Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, Uniwersytetu Śląskiego – zawiera artykuły, w których podejmowane są zarówno teoretyczne odniesienia, jak i praktyczne działania dotyczące edukacji wielo- i międzykulturowej.

Tom otwiera tekst Jerzego Nikitorowicza pt. *Edukacja międzykulturowa w procesie przeciwstawiania się dehumanizacji i infrahumanizacji*, w którym Autor wyraża niepokój, wskazując, że paradygmat współlistnienia kultur jest coraz częściej podważany mniej lub bardziej świadomymi wypowiedziami i działaniami. W tekście podjęta została próba odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie zatraciliśmy wartości humanistyczne i postawę wrażliwości. A szczególnie istotne w kontekście wydarzeń w Europie jest poruszenie problemu ideologizacji narodu, i w tym kontekście pojawiających się nowych zadań dla edukacji międzykulturowej.

¹ T. Lewowicki: *W poszukiwaniu modelu edukacji międzykulturowej*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.): *Edukacja międzykulturowa w Polsce i na świecie*. Katowice 2000, UŚ, s. 32.

Z kolei Petro Saukh proponuje w swoich rozważaniach zamianę pojęcia „edukacja wielokulturowa” na „edukację polietniczną”. Autor wskazuje na problemy, które obserwuje na Ukrainie, a których podłoże stanowi wielokulturowość – utrudniająca harmonizację życia społecznego oraz procesy dialogu międzykulturowego i porozumiewania się.

Dział *Edukacja międzykulturowa na świecie* prezentuje słowackie, serbskie i rosyjskie doświadczenia w zakresie realizacji edukacji wielo- i międzykulturowej. Soňa Kariková i Ruženka Šimoniová-Černáková dokonują porównania konstruowania tożsamości narodowej przez przyszłych nauczycieli w Słowacji i Serbii. Autorki – wykorzystując do opisu danych analizy statystyczne – prezentują istotne wnioski: przyszli nauczyciele w Słowacji prezentują wyższy poziom i większą stałość tożsamości narodowej. Warte podkreślenia jest to, że świadomość narodowa słowackich przyszłych nauczycieli wzmacniana jest poczuciem patriotyzmu, a z kolei studentów serbskich – poczuciem nacjonalizmu. Jest to szczególnie istotne w kontekście kształcenia przyszłych nauczycieli, zwłaszcza – jak zauważają autorki – włączenia do procesu edukacji zajęć z zakresu edukacji międzykulturowej i potrzeby kształtowania zachowań tolerancyjnych².

Teksty dwojga autorów – Michała Antonowicza i Ekateriny Skakowskiej – dotyczą zagadnień związanych z Syberią. W tekście *Język polski jako element współpracy międzykulturowej – na przykładzie stowarzyszeń polonijnych na terenie Przytirsza w Syberii Zachodniej*, autor ukazuje współczesną działalność stowarzyszeń polonijnych funkcjonujących na terytorium Przytirsza na Syberii Zachodniej. Szczególną rolę przypisuje Michał Antonowicz działalności z zakresu nauki języka polskiego, która – jak podkreśla – służy tworzeniu pomostu międzykulturowego na terenie Omska i okolic.

W kolejnym artykule został przybliżony obszar wschodniej Syberii. Również w tym tekście zostały zaprezentowane działania polonijnych placówek kulturalno-oświatowych. Autorka opisała szereg organizacji polonijnych – odnosząc się do ich historii i aktualnej działalności – w sposób szczególnie zwracając uwagę na ich rolę w kultywowaniu polskich tradycji oraz w podtrzymywaniu polskiej tożsamości kulturowej.

Edukacja wielokulturowa w Rosji jest przedmiotem zainteresowania dwóch studentów Uniwersytetu Śląskiego – Antona Dragomiletskiego i Łukasza Matusiaka. Niestety w Rosji, jak podkreślają autorzy, mimo funkcjo-

² S. Kariková, R. Šimoniová-Černáková: *National identity of future teachers in Slovakia and Serbia*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

nowania wielu narodów i kultur, których wolność i różnorodność chroniona jest Konstytucją, edukacja wielo- i międzykulturowa ciągle pozostaje pojęciem mało znanym i jest rozumiana bardzo jednostronnie. W tekście została zaprezentowana m.in. koncepcja E. R. Khakimova, wyróżniającego różne typy edukacji wielokulturowej: od edukacji wielo-etno-kulturowej (mającej charakter międzyetniczny), poprzez edukację wielo-socjo-kulturową (rozszerzoną na każdą z grup społecznych, które wchodzi w skład społeczeństwa, i nadającą im status oddzielnej kultury), aż do wielo-jednostkowo-kulturowej (przyjmującej, że każda jednostka w procesie edukacji jest w stanie łączyć w sobie różne kultury, występować jako podmiot dialogu kulturowego). Autorzy – tak jak sugerują w tytule opracowania: *Edukacja wielokulturowa w systemie oświatowym Federacji Rosyjskiej – od teorii do praktyki edukacyjnej* – omawiają również zagadnienia związane z realizacją, czy raczej brakiem realizacji założeń edukacji międzykulturowej w Rosji.

Mariusz Korczyński i Agata Świdzińska przeprowadzili wśród studentów polskich i ukraińskich, studiujących na uczelniach wyższych w Lublinie, badania pilotażowe z wykorzystaniem Skali Wrażliwości Międzykulturowej autorstwa G. Chena i W. Starosty. Badania pozwoliły na ustalenie różnic między poziomem wrażliwości międzykulturowej studentów polskich i ukraińskich w trzech podskalach: szacunku dla różnic kulturowych, pewności w interakcjach oraz przyjemności w interakcjach. Autorzy, na podstawie uzyskanych wyników badań, sformułowali postulat zwiększenia intensywności działań edukacyjnych – służących poszerzeniu i pogłębieniu kompetencji do komunikacji międzykulturowej – wśród studentów polskich.

Kolejny komunikat został opracowany na podstawie wyników badań realizowanych wśród nauczycieli na pograniczu polsko-czeskim. Nauczyciele są grupą tych osób, które mają strategiczne znaczenie w obecnej i perspektywicznej współpracy międzynarodowej. Od ich postaw, działań, sposobu opisu sąsiadów zależy w dużej mierze nastawienie kolejnych pokoleń do realizowania wspólnych przedsięwzięć. Autorka podkreśla, że szczególne znaczenie ma udział w tzw. projektach „miękkich”, które mają na celu stworzenie przestrzeni do zbliżenia do siebie, wzajemnego poznania, budowania międzykulturowej świadomości³.

Forum pedagogów międzykulturowych zawiera dwa teksty. Pierwszy z nich został przygotowany przez Hynka Böhma – który z perspektywy koordynato-

³ A. Szafrąnska: *Pogranicze polsko-czeskie jako przestrzeń budowania współpracy transgranicznej z perspektywy nauczycieli*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

ra i uczestnika licznych projektów transgranicznych przedstawia współpracę na pograniczu polsko-czeskim w trzech euroregionach. Autor zwraca między innymi uwagę na znaczenie sekretariatów euroregionów – jako „komórek” odpowiedzialnych za wyznaczanie działań, które są traktowane jako priorytetowe, i którym przyznaje się pierwszeństwo w sytuacji aplikowania po fundusze. W efekcie, np. w obszarze dotyczącym współpracy transgranicznej szkół, mimo chęci i podejmowanych działań oddolnych, w niektórych euroregionach (Těšín/Cieszyn czy Silesia) rzadko projekty takie są realizowane.

Przedmiotem zainteresowania kolejnych autorów są przysłowia, aforyzmy, związki frazeologiczne, wyrażenia przysłowiowe i porzekadła wykorzystujące motyw psa w opisie jakiejś cechy ludzkiej lub zjawiska świata rzeczywistego, występujące w języku polskim oraz w językach należących do irańskiej grupy językowej: perskim, tadżyckim i szugnońskim. Jak wskazują dane uzyskane z analiz porównawczych, mimo odległości i znacznych różnic kulturowych, istnieją w tym zakresie znaczne podobieństwa, wskazujące na istnienie w jakiejś głębszej warstwie faktycznej jedności doświadczenia człowieka niezależnie od różnic dzielących ludzi żyjących w różnych kulturach.

Dział *Praktyka edukacyjna* otwiera tekst Urszuli Namiotko, w którym podejmuje zagadnienie międzykulturowości w działaniach teatrów zajmujących się w swej pracy tematem wielokulturowego dziedzictwa północno-wschodniego pogranicza Polski. Autorka dostrzega elementy wspólne dla pracy teatru międzykulturowego i działań wielokulturowych teatrów niezawodowych między innymi w kwestii poszanowania odmienności, wymianie kulturowej czy łączeniu przeszłości ze współczesnością. Z kolei w tekście *Edukacja wielokulturowa na lekcjach języka obcego w klasach niższych. Propozycje praktycznych rozwiązań dla nauczycieli* zaprezentowane zostały analizy uzyskanych wyników badań dotyczących wprowadzania treści z zakresu edukacji wielokulturowej na lekcjach języka obcego na etapie kształcenia wczesnoszkolnego.

Wzorem wcześniejszych numerów „Edukacji Międzykulturowej”, w tomie 6 został zaprezentowany lubelski ośrodek naukowo-badawczy zajmujący się problematyką edukacji międzykulturowej. Tekst *Powstanie i działalność Zakładu Edukacji Międzykulturowej na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie* przygotowany przez Ilo-nę Nowakowską-Buryłę – prezentuje najważniejsze osiągnięcia naukowe, dydaktyczne oraz organizacyjne Zakładu Edukacji Międzykulturowej, kierowanego przez dr. hab. prof. UMCS Mariusza Korczyńskiego. Aktualnie Zakład koncentruje swoją działalność naukowo-badawczą wokół kwestii

wielo- i międzykulturowości, kontaktów między reprezentantami różnych kultur i religii, kompetencji międzykulturowych oraz społeczno-kulturowej tożsamości w dynamicznie zmieniającym się świecie, uwarunkowanych globalną migracją, w tym aktywnie rozwijającą się polską emigracją zarobkową, bliskością pogranicza polsko-ukraińskiego oraz funkcjonowaniem mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych.

Przedkładany Czytelnikom kolejny numer czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” zawiera także recenzje wybranych publikacji oraz wykaz prac z edukacji wielo- i międzykulturowej wydanych w 2016 roku, jak również kronikę najważniejszych wydarzeń naukowych z tego samego roku. Wzbogacenie prezentowanych materiałów stanowi wykaz rozpraw habilitacyjnych i doktorskich z zakresu edukacji wielo- i międzykulturowej obronionych w dyscyplinie pedagogika.

* * *

W imieniu zespołu redakcyjnego i Rady Naukowej czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” pragniemy podziękować wszystkim Recenzentom i Autorom za twórczy namysł nad problematyką wielo- i międzykulturowości.

Wydanie tego numeru czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności i pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie oraz Wydawnictwa Adam Marszałek.

Ewa Ogrodzka-Mazur
Anna Szafrńska